

Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl
Justis- og beredskapsdepartementet

Vår referanse: 2021/185
Dato: 27/10/2021

Forespørsel om møte med ny justis- og beredskapsminister

Kjære Emilie Enger Mehl,

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) ønsker deg varmt velkommen som ny statsråd i Justis- og beredskapsdepartementet.

NIM har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. Som ledd i dette har NIM har som oppgave å gi råd til Stortinget, regjeringen og andre myndighetsorganer i spørsmål om menneskerettigheter.

Etter at NIM ble etablert i 2015 har vi opprettet god kontakt med både politisk ledelse og embetsverk i Justis- og beredskapsdepartementet. Vi har gitt en rekke innspill til departementets arbeid, både gjennom åpne høringer og gjennom direkte dialog, og vi ser frem til å videreføre denne gode dialogen.

Vi ønsker å peke på noen utvalgte problemstillinger som vi har jobbet med over tid, og som vi mener det er viktig at statsråden prioriterer i perioden som kommer. Disse sakene kan kort oppsummeres slik:

Menneskerettsutfordringer i norske fengsler: Som statsråden allerede har fremhevet som stortingsrepresentant, er det betydelige menneskerettighetsutfordringer i norske fengsler.¹ Det knytter seg særlig til forholdene for psykisk utviklingshemmede og alvorlig psykisk syke innsatte, isolasjon av innsatte, bruk tvangsmidler som sikkerhetscelle og sikkerhetsseng, og kvinnelige innsattes soningsforhold. Noen slike saker er gjenstand for behandling i domstolene.² NIM håper på et målrettet fokus på helse, isolasjon og diskriminering i den nye regjeringens politikk. Ettersom dette omfatter store og til dels strukturelle spørsmål, herunder bygningsmasse, regler om utetid og tilgang til helsetjenester i fengslene mener NIM det er nødvendig med en mer helhetlig

---

¹ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2017-2018/refs-201718-05-31?m=1>

² Bare i fjor ble norske myndigheter dømt i tre saker for Høyesterett for brudd på EMK artikkel 3 i saker om rutinemessige nakenundersøkelser, og norske myndigheter erkjente nylig brudd på EMK artikkel 3 ovenfor en psykotisk innsatt på Ila fengsel, avdeling G, se [HR-2021-1155-A](#) og [rettsforlik i sak 19-177369TVI-OTIR/06](#).

kartlegging som kan bidra til det krafttaket som trengs for å forbedre situasjonen for innsatte.

Ivaretagelse av barns rettigheter i strafferetten og straffeprosessen: Gjennom de 20 årene som har gått siden Norge ratifiserte barnekonvensjonen, har det vært en markant nedgang i bruken av fengselsstraff ovenfor barn. Likevel sendte Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 på høring forslag til endringer i regelverket som blant annet åpner for kombinasjon av ungdomsstraff og ubetinget fengselsstraff.³

Et annet forhold vi ber statsråden være oppmerksom på er idømmelsen av forvaringsstraff for mindreårige. NIM håper at regjeringen vil legge stor vekt på barnekonvensjonen og barns rettigheter i videre arbeid med strafferettslige sanksjoner rettet mot mindreårige.

Mer presis regulering av politiets maktbruk mot barn: NIM har i brev til Justis- og beredskapsdepartementet samt Stortingets justiskomiteé pekt på at verken politiloven eller politiinstruksen inneholder særskilte vilkår for når det kan brukes makt mot personer under 18 år.⁴ Vi anbefalte derfor at det utredes hvordan regelverket kan endres for å reflektere det menneskerettslige vernet mindreårige har ved bruk av makt. Departementet pekte deretter på en rekke tiltak som er under oppfølging.⁵ NIM imøteser oppfølgingen videre.

Erstatning for ikke-økonomisk tap ved krenkelser av menneskerettighetene: NIM har tidligere gjort regjeringen oppmerksom på at rettsstilstanden angående retten til et effektivt rettsmiddel ved brudd på menneskerettighetene er uklar.⁶ Etter EMK artikkel 13 må staten sikre at borgerne har effektiv tilgang på en nasjonal myndighet som kan prøve påstander om krenkelser av rettigheter, og at eventuelle krenkelser kan bli reparert på en passende måte.

Asyl og innvandring: NIM har pekt på at statens forpliktelser etter EMK artikkel 8 om retten til privat- og familieliv må legges til grunn ved utforming og praktisering av

---

³ NIM var kritiske til deler av forslagene og begrunnelsen for disse, se [NIMs høringsuttalelse punkt 4.2.](#)

⁴ Vi viser til vårt [brev av 04.03.2021.](#)

⁵ JD.dep. sitt saksnr: 21/47 – S. I brevet pekes det på at (i) det skal vurderes om det er grunn til å nedfelle en mer presis regulering av politiets maktbruk overfor mindreårige i politiinstruksen og eventuelt i politiloven, (ii) Politidirektoratet skal utarbeide en barnefaglig veileder i samarbeid med Barneungdoms og familiedirektoratet. (iii) Politidirektoratet utarbeider retningslinjer for når tjenestepersoner kan avvæpnes i tilfeller hvor direktoratet har besluttet generell bevæpning. (iv) Politidirektoratet vil vurdere utvikling av hensiktsmessig registrering av maktmiddelbruk under politioppdrag i barnevernssaker. I vurderingen vil det legges vekt på at registreringen skal danne grunnlag for statistikk som kan gjøres offentlig tilgjengelig. (v) Politidirektoratet er i dialog med Bufdir for å se på muligheten for en tilpasning av dagens klageordning.

⁶ Se <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2021/10/Brev-til-Justis-og-beredskapsdepartementet-om-effektivt-rettsmiddel.pdf>

regelverket, særlig hva gjelder retten til familiegjenforening. Videre er det sentralt at hensynet til barnets beste, herunder barnets rett til å bli hørt, ivaretas i alle sakstyper.

Endelig nevner vi at enslige mindreårige asylsøkere fortsatt har en utilfredsstillende menneskerettighetssituasjon. I 2021 ble det lovfestet at UDI skal ha omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år.⁷ Enslige mindreårige over 15 år får en mer begrenset oppfølging og omsorg enn både enslige mindreårige som bor i omsorgssentre og øvrige barn som oppholder seg i barnevernsinstitusjoner.⁸ NIM mener det er uheldig at lovendringen opprettholder forskjellsbehandlingen av disse gruppene.

Vergemål og beslutningsstøtte: NIM har lenge tatt til orde for at det er nødvendig med en endring av vergemålssystemet i tråd med FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD) sine bestemmelser og det paradigmeskiftet som konvensjonen målbærer, for å bedre sikre autonomi og selvbestemmelse.⁹ NIM legger til grunn at CRPD forplikter staten til å opprette et system for beslutningsstøtte som erstatning for dagens system med vergemål, slik at retten til selvbestemmelse og personlig autonomi i størst mulig grad kan ivaretas for alle.

Vi vil gjerne be om et møte med deg for å diskutere disse spørsmålene nærmere. Vi ønsker deg med dette lykke til med oppgavene som venter, og ser frem til et godt og konstruktivt samarbeid i den kommende regjeringssperioden.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Adele Matheson Mestad

Direktør

Mathilde Wilhelmsen

Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.

---

⁷ Lov 11. mai 2021 nr. 36 om endringer i utlendingsloven (lovfesting av omsorgsansvaret for enslige mindreårige som bor i asylmottak).

⁸ Prop. 82 L (2020-2021) s. 22

⁹ Se bl.a. [NIMs årsmelding for 2020](#).